

Institucionalizace knihoven

Církevní knihovny

Dějiny knižní kultury

Církevní knihovny

- 1. Knihovny se etablovaly u významných církevních institucí
 - kláštery ve Fuldě, Reichenau, Hildesheimu, St. Gallen, Kolíně nad Rýnem, Trevíru, Echternachu a Salcburku, Bobbiu, Vivariu, Monte Cassinu
 - kapituly u významných zejm. biskupských a arcibiskupských sídel

Církevní knihovny

Prameny poznání nejstarších knihoven:

- výpůjční a majetkově evidenční seznamy (v západní Evropě od 8. stol., u nás od 13. stol., běžné od 14. stol.)
- Vlastní dochované rukopisy a rukopisné soubory
- Primárně knihy „užité“ – pro liturgii, pastorační činnost, ekonomickou správu instituce nebo administrativu

Církevní knihovny

Obsahy knihoven:

- ✧ Liturgické rukopisy
- ✧ Patristická literatura
- ✧ Díla světského obsahu

Od 12. století přibývá

- ✧ Oddíl věnující se kanonickému právu

Knihy pro hospodářskou a administrativní činnost primárně součástí kanceláře, posléze archivu

Církevní knihovny

Čechy a Morava:

- Knihovny kapitul v Praze, Olomouci a Brně
 - ☞ Praha – metropolitní kapitula sv. Víta a kapitula na Vyšehradě
 - ☞ Olomouc – větší výbava rukopisů z doby biskupa J. Zdíka (pol. 12 . stol.)
 - ☞ Brno – Významnější rukopisná sbírka spíše než u kapituly doložena u kostela sv. Jakuba

Církevní knihovny

☞ Tištěné knihy:

- pozvolné pronikání
- zisky zejména darem
- pokračuje tradice rukopisné knihy

až konec 17. stol. – snaha o systematictější budování knihovny

souvisí se snahou o reprezentaci a postavením v zemské obci

Církevní knihovny

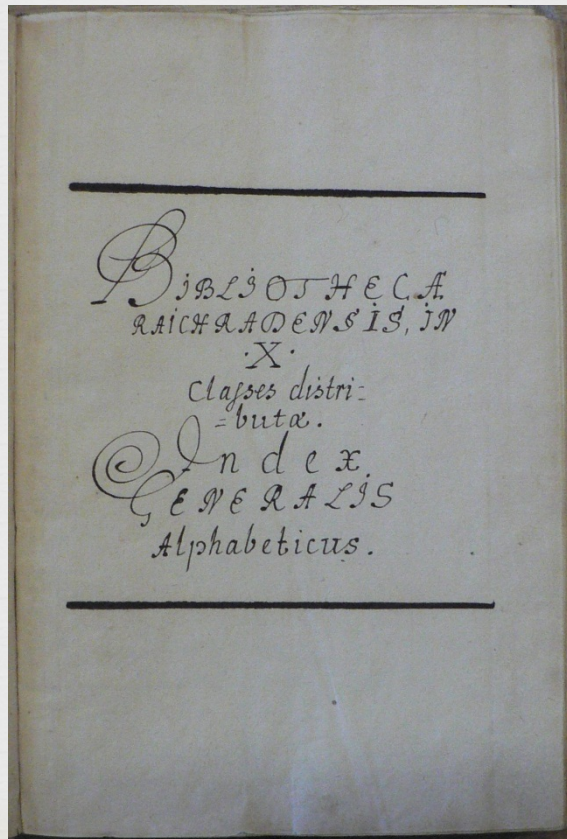
- ✧ 17./18. století – první katalogizace:
- ✧ Staré Brno - Nová katalogizace knihovny 1693-7
(Augustin Kneutgen)
- ✧ Rajhrad 1703 - abecední autorský katalog, oborové třídění

Katalog Augustina Kneutgena z roku 1703

10 oborů

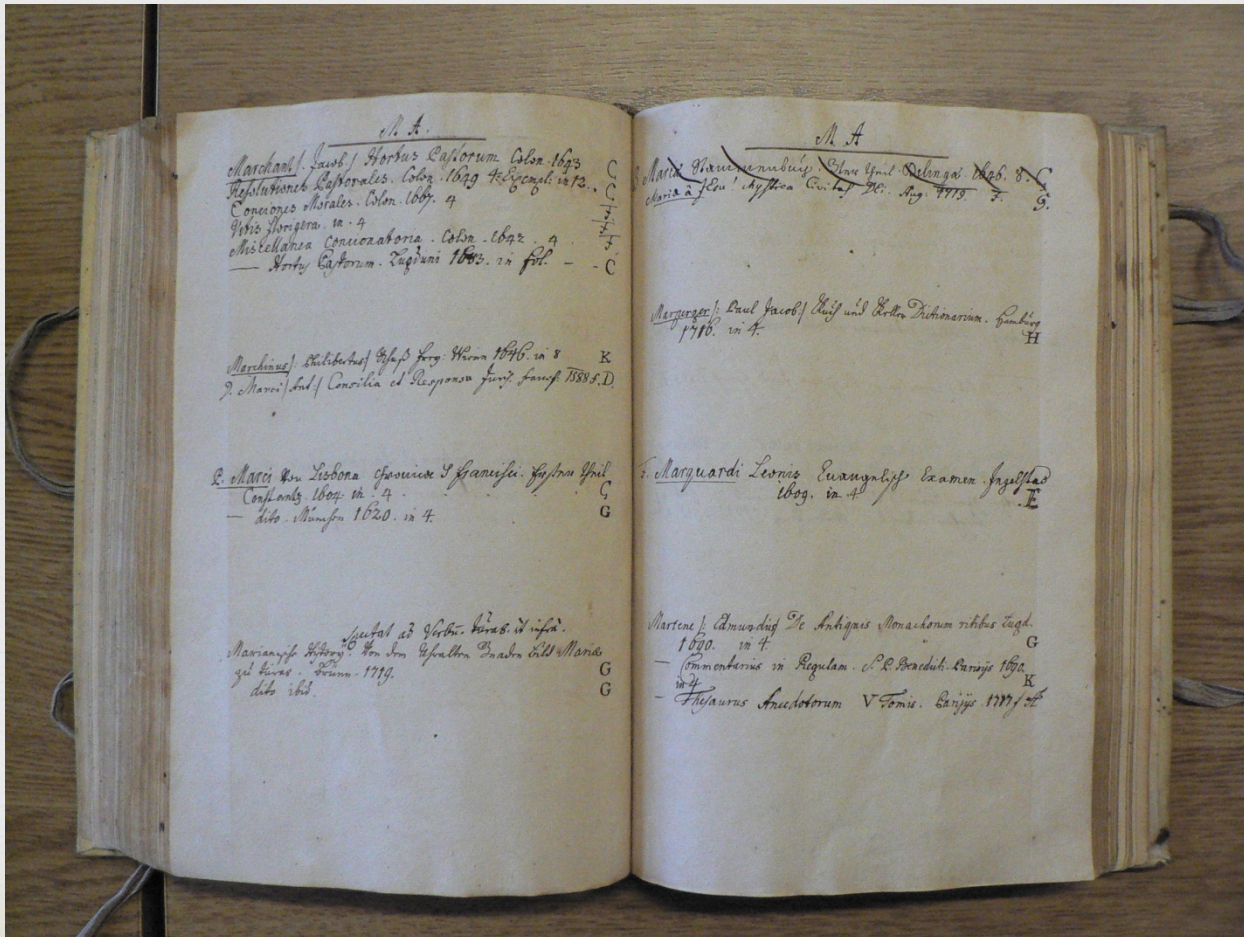
Písmena A-K

Bibliotheca Rayhradensis			
in X. Classes distincta.			
Classis I	Sub A	Continet	Biblia. Concordantias. Concilia. Sanctos Lictres graecos et Latinos cũ lib. Eccles.
Classis II.	Sub B	Continet	Scripturistas.
Classis III	Sub C	Continet	Theologos.
Classis IV.	Sub D	Continet	Canonistas et Iuristas.
Classis V	Sub E	Continet	Controversistas.
Classis VI	Sub F	Continet	Concionatores.
Classis VII	Sub G	Continet	Historicos.
Classis VIII	Sub H	Continet	Philosophos. Mathemat. Medicos
Classis IX.	Sub I	Continet	Humanistas.
Classis X	Sub K	Continet	Ascetas.

- Autor
- Název
- Místo a rok vydání

- Formát
- Oborová skupina
- Doplňován do r. 1758

Církevní knihovny

- ☞ konec 17. století
- ☞ první supralibros
- ☞ rukopisná exlibris
- ☞ tištěná exlibris

Supralibros Viktorina Reinholda (1686-1690)

Ex libris Monasterij Fontis B.M.V. ad Zaram S. Ordinis Cisterciensis
Anno D[omi]ni 1680

Ex libris Monasterij **S E R I E S** *Fontis B.M.V. ad Zaram.*
SANCTORVM
S. Ordinis **ET BEATORVM** *Cisterciensis*
Anno Dni **A C** 1680

Exlibris:
Václav Vejmluva
I. typ

Církevní knihovny

- ❧ Barokizace knihoven – 18. stol.
- ❧ v rámci barokních úprav a přestaveb klášterů budovány knihovny sály
- ❧ Paprskový lokační systém
- ❧ na čelním (čestném) místě Bible, spisy církevních otců, teologie ...
- ❧ úpravy pokračují až do začátku 19. století

Církevní knihovny

☞ Vznik prelaturních knihoven

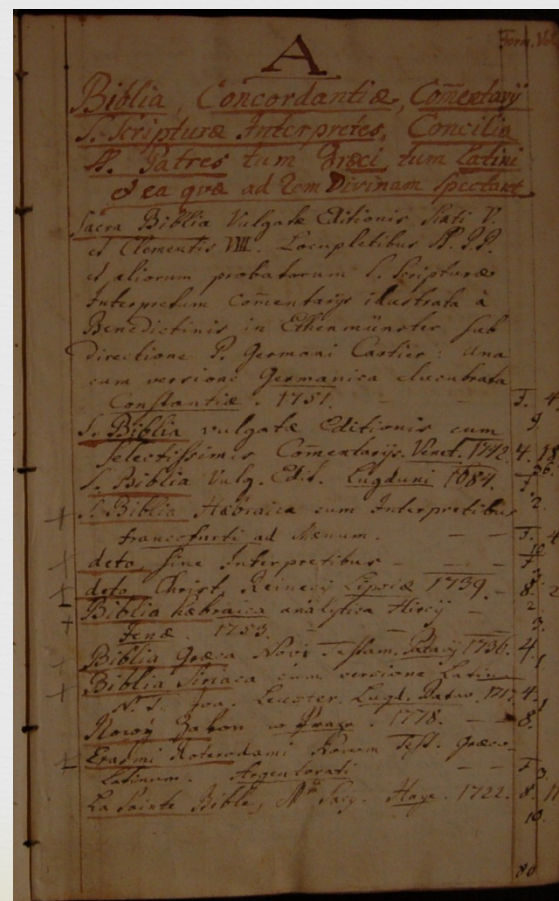
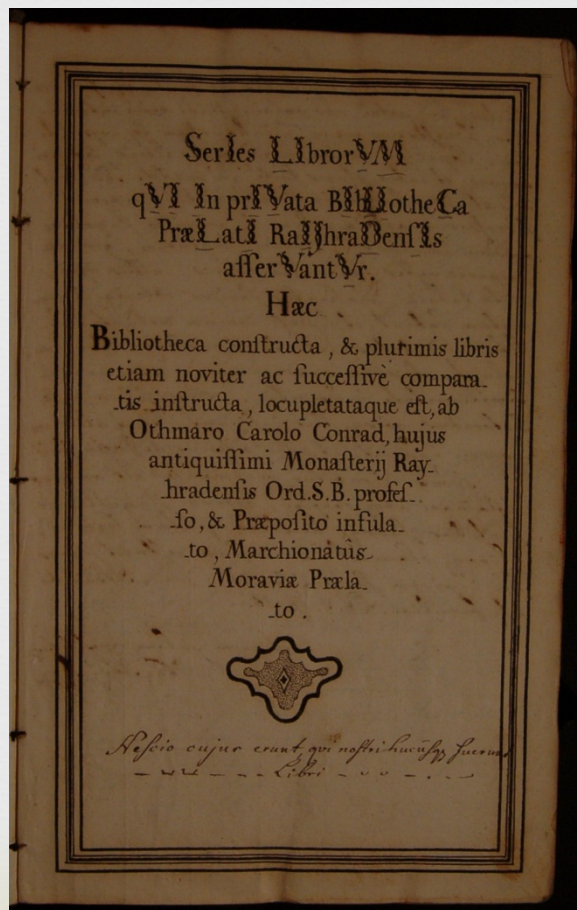
- reprezentační prostory opata/probošta
- stejná/různá literatura při srovnání s konventní knihovnou
- osobní opatské knihovny

1. rajhradská prelaturní knihovna a její katalog (1786)

200 titulů

Do Conradovy smrti přes 5000 svazků

Církevní knihovny

☞ 2. rajhradská prelaturní knihovna – katalog z roku 1855:

- běžný fond reprezentativní literatury, částečně pro soukromou potřebu opata

☞ Velehrad:

prelaturní knihovna doložena v 80. letech 18. století – 3 595 položek, 3 sály (1. tříděn oborově, zbylé dva uspořádání dle přírůstků)

Církevní knihovny

☞ Rušení klášterů za Josefa II.

- tvorba knihovních seznamů:
 - - seznamy guberniálních úředníků
 - - seznamy A. Hankeho z Hankenštejna
 - - seznamy stávajících klášterů (vlastní knihovní fond pro porovnání)

Cisterciáčky na Starém Brně

Klášter uzavřen do sebe – neexistuje potřeba pastorační literatury

Knihovna v okamžiku zrušení jen 119 položek tištěných, jeden rukopisný opis zemského zřízení a 27 rukopisů pro potřebu v chóru

Tištěná produkce z období 2. pol. 16. – 2. pol. 17. století

Klášter začal tištěnou knihu získávat poměrně pozdě, posledních cca 100 let před zrušením není knihovna doplňována

Catalogus

Oratorum in minoribus
qui in hunc mundum
Convent. Suis.
in altissimo Conspectu
Suis.

1. Sermones, qui vulgo Discipuli inscribuntur, sed non
de patientia Jobi.
2. Vita sanctorum, in multis, quibusdam annis 1629.
3. Tomas I. II et III. Thesaurus inexhaustus Bonorum, que
in Christo habemus, in multis, quibusdam annis
Glatz 1585.
4. Vita sua in Pulo, quibusdam annis 1644.
5. Austerium Proterium seu historia eloquialis de
ordine Austeriensium, quibusdam annis Prag 1700.
6. Vita sua, in quibusdam annis, aliter aliter quibusdam
opus illi Glatz, Jagozast, in multis, quibusdam annis.
7. Sermones Spirituales in quibusdam annis 1575.
8. Hostilla catholica in multis, quibusdam annis
in Glatz anno 1585.
9. Insuper Regis sui Praesentis Regum doctor, in multis
qui Glatz, in quibusdam annis, in multis, quibusdam annis
in altissimo Conspectu Prag in Prag 1525.

Cisterciačky na Starém Brně

Rukopisná výbava darována zakladatelkou kláštera
Alžbětou Rejčkou

8-9 rukopisů výhradně pro liturgickou potřebu kláštera

Soupis z okamžiku zrušení kláštera:

An Choral Büchern sind daselben Vorfündig.

- ∞ Gradualien7 St.
- ∞ Antiphonarium2 -,,-
- ∞ Psalterium1 -,,-
- ∞ Lectionarium1 -,,-
- ∞ Geschriebene Hymnalien2 -,,-
- ∞ Geschriebene Gradualien2 -,,-
- ∞ Kleinere Geschriebene gradual Procesionalien, und
Antiphonalien 12 Stück

110. Petri August. de doct. Chris. lib. 4. Wittenbergo 1604. 6
 111. histo. Lombardica gothice ofur Litt. Berl.
 112. Petri Cecilii Cypriani volumen secundum quatuordecim dolum 1525.
 113. Prolect. Petrus Hieronimi Mercurialis aufyrolsytz in Venedig 1597.
 114. historia Olai magni Gothi Archiepis: Upsal de gentium
 Septentrionalium variis conditionibus aufyrolsytz in Berl. ofur
 Jafz cyfl.
 115. Petri Chrisologi Serm. in Evang. aufyrolsytz in Mainz anno 1604.
 116. Antiphonale Christopham pro Choro.
 117. Quatuor libri Chorales.
 118. opus collegiatae de scriptura, eorumque uariis usibus altam
 Ratsol. Glaucom Olibum gall. Jafz, Jafz, Jafz. Edmundum Campi.
 anem 1594.
 119. Sebastiani Barracii Tom. III. Coment. in concordiam et historiam.
 Quatuor Evang. aufyrolsytz in Mainz 1599.
 120. Gessnerianus Manuscriptus Libros octiduum.
De Choralibus Manuscriptis. Von fünfzig.
 Gradualium - - - 7. Jafz;
 Antiphonalium - - - 2. -
 Psalterium - - - 1. -
 Lectionarium - - - 1. -
 Gessnerianus Hymnarium - 2. -
 clo Gradualium - - 2. -
 Primus Gessnerianus gradual Proceffionalium, und Antiphonalium
 12. Bücher.

Brunne.
 Penica
 aufyrolsytz
 cyfl.
 110.
 ofur
 ni
 clo,
 no
 11384

Cisterciačky na Starém Brně

Větší množství knih na celách jednotlivých řeholnic
12-50 kusů – označení „verschiedenen großen und
kleinen Bücherů“

Knihy nalezeny na celách téměř každé sestry

Liturgické a modlitební knihy

Inventarium

1
Dann - In meinen Eingekauften Musical Instrumenten
eingekauften für verformerten Ledern, Singsen,
Mobilien, und gemalt, pfeifen
Ein fingsen - Bassett, mit starken Rind - Bassen,
Ein röffige Saitenmanne Lieb - Kliff, nach atlef
Horn Saitenwand,
Ein röffige Klaiden - Gewand,
2. Paar Kupfermann griffen und Linnes Kuffen,
2. Paar allanfand yraf, und Linne Selen,
Ein offintztes Crucifix
Ein Kuffe 2. Bassen, Ein Bassett,
Ein Kupfer Bassen (Ein Klaiden - Bassen aus
Bawafing den Kliff, und Klaiden,
Ein Saitenmanne mit selbst angepfehten Maßen
2. Paar Saiten und mit selbst angepfehten
Kaffe Saiten, sernt manne Lieb und Saiten.
Ein Saiten - Bassen, Saiten Saiten, Saiten atlef
mit selbst angepfehten Saiten, Saiten Saiten,
und Kaffe Saiten von Saiten
Ein goldene Saiten atlef Kaffe Saiten,
Saiten Saiten Saiten Saiten, und Saiten
Saiten
2. mit selbst angepfehten Violin

Antonia Kochaskin

Církevní knihovny

❖ Rajhrad:

✓ 19. století

- Nové uspořádání knih
- Tvorba repertářů a lístkových katalogů
- Pravidelná roční dotace na nákup knih

Benedikt Richter

katalogizace 20 000 svazků

přes 12 000 lístků

srpen 1818-březen 1819

Regálový systém
knihovny:

- ❧ A-Biblistika
- ❧ B-Patristika
- ❧ C-F, H-Teologie
- ❧ G-I-Historie, zeměpis
- ❧ K-Kanonické právo

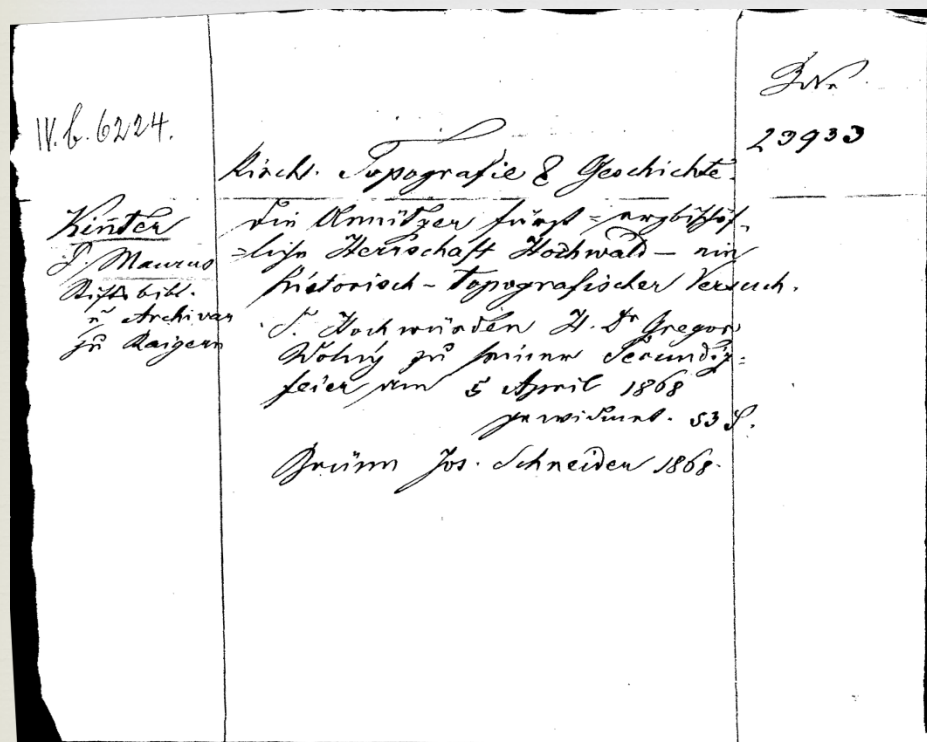
- ❧ L-Církevní historie
- ❧ M-Filozofie
- ❧ O-Antropologie,
pedagogika
- ❧ N-Matematika
- ❧ P-Fyzika
- ❧ R-Lékařství
- ❧ V-Filologie

Viktor Schlossar

knihovníkem 1820
opatem 1832

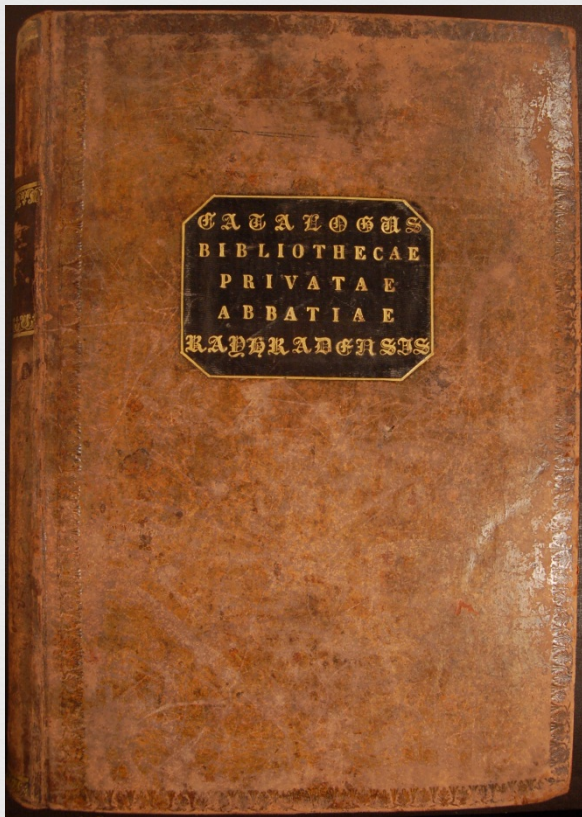
roční dotace 1 000 zlatých
na nákup knih

- Od roku 1832 knihovníkem Antonín Rücker
- 1855 nový katalog prelaturní knihovny

Ms. Handwritten note in Latin: *Hinc quae summissa de in Lexico de Jure 1864-66 in Manuscript de Jure von S. Gradan de con- ventic biblicis in solibus nostris. Hinc quae zu einem alphabetischen Repertorium durch*

*J. Maurus
Bibliothecarius*

A. — Ad.

Pag. 1

Numerus	OPERUM INSCRIPTIO	Editionis			Designatio loci in scrinio.
		Locus	Anno	Forma	
1602 974	<i>Abentheuer</i> (Handwritten description) Wien 1692 8° I. A. 2. 62. 65.				
1703 1755	<i>Abhandlungen</i> (Handwritten description) Wien 1770 8° II. B. 1. 3.				
1852 238	<i>Abtatsbuch</i> (Handwritten description) Prag 1872 8° empfindlich.				
1920 252	<i>Briefe</i> (Handwritten description) Prag 1853 16° VI. c. 30.				
1971 116	<i>Reliquien</i> (Handwritten description) Wien 1850 8° V. b. 17. 22.				
1951 275	<i>Addamentum ad Breviarium</i> (Handwritten description) c. l. n. n. 4° N. B. p. 27.				
1757 175	<i>Adolarium</i> (Handwritten description) Wien 1850 8° V. b. 16.				
1787 109	<i>Adolescentia</i> (Handwritten description) Prag 1850 8° N. B. x. 11.				
1863 147	<i>Adrophi</i> (Handwritten description) Prag 1851 8° VI. p. 62. 70.				
1802 170	<i>Adriani</i> (Handwritten description) Prag 1852 8° III. d. p. 5.				

Církevní knihovny

- ✓ 20. století
- Ustává nákup knih
- Objevují prodeje multiplikátů/ duplikátů, unikátů
- Do knihoven se dostávají již jen osobní knihovny členů řádu – není zpracováván přírůstek
- 1950 zrušení klášterů